

Asia: OM 6/58/2016

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle saamen kielilain muuttamisesta

Kysymykset / Gažaldagat / Koččamušah / Kõõčmõõžž

Yleiset huomiot luonnoksesta hallituksen esitykseksi saamen kielilain muuttamisesta /Oppalaš fuomášumit hápmosa birra, man ráđđehus evttoha riikkabeivviide sámi giellalága nuppástuhttimis /Almoliih huámmášumeh hammiittásâst haldâttâs oovdânpyehtimin säämi kielâlaavâ muttemist /Takai vuâmmšõõžž häämstõõžž pirr halltõõžž čuá'jtõssân sää'm kíõll-lää'jj mu'ttmest

Saamen kielilain uudistus esitetyssä laajuudessa on välttämätön, jotta saamelaisten kielelliset oikeudet eivät heikenny maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistuksen yhteydessä.

Kielilain lisäksi tarvitaan tehokkaita toimia muun muassa saamen kieliä osaavien viranhaltijoiden määrän lisäämiseksi sekä saamen kielten kääntämis- ja tulkkausresurssien saatavuuden parantamiseksi.

Meneillään olevan maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistuksen yhteydessä mukaan tulee todennäköisesti runsaasti uusia palveluntuottajia, jotka tuottavat palveluita myös saamenkielisille ja tämä seikka on otettava huomioon myös tulevien palveluntuottajatahojen osalta.

Suomen kansallinen lainsäädäntö ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset velvoittavat viranomaisia toteuttamaan saamelaisten kieleen ja kulttuuriin liittyviä oikeuksia. Ne eivät kuitenkaan toteudu yhdenvertaisesti muihin väestöryhmiin nähden, sillä saamen kielilaki ei ole kyennyt yksinään turvamaan saamenkielisten kielellisiä oikeuksia.

Edellä oleva tulisi huomioida kielilakia muutettaessa, pelkkä kosmeettinen muutos ei ole riittävä. Kielilain tulisi olla velvoittava niiden viranomaisten ja palveluntuottajien osalta, jotka toimivat saamelaisten kotiseutualueella. Saamelaisten kielellisten oikeuksien tosiasiallista toteutumista tulisi vahvistaa monipuolisesti muun muassa lisäämällä saamen kieliä osaavien viranhaltijoiden määrää sekä lisäämällä saamen kielten kääntämis- ja tulkkausresursseja.

Kielilain muutoksen lähtökohtana on edelleen, että saamen kielen asema olisi saamelaisten kotiseutualueella vahvempi kuin muualla maassa. Saamelaisalueen ulkopuolella asuvien henkilöiden osuus saamelaisista on kuitenkin merkittävä. Saamenkielisen varhaiskasvatuksen ja opetuksen sekä saamen kielen opetuksen saatavuuden parantamista olisi edistettävä myös saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella eri toimenpitein.

Onko esityksessä huomioitu kaikki relevantit viranomaiset ja ovatko viittaukset viranomaisiin ajan tasalla? / Leatgo evttohusas vuhtiiváldon buot relevánta eiseválddit ja leatgo čujuhusat eiseválddiide áiggi dásis? / Láá-uv oovdânyehtimist valdum vuotân puoh merhâšittee virgeomâhááh já láá-uv čujottásah virgeomâháid ááigi tääsist? / Lie-go čuá'jtöözžâst valddum lokku puk relevaant ve'rggnee'kk da lie-go vi'jttjööžž ve'rggnii'kki árra áái'j tää'zzest?

Hallituksen esitys saamen kielilain muuttamisesta sisältää tällä hetkellä tarvittavat viranomaiset. Toisaalta valtion viranomaisten organisaatio- ja palvelukulttuurissa tulee tapahtumaan muutoksia, kun maakunta- ja valtion lupa- ja valvontavirastouudistus toteutuu.

Olisiko syytä sisällyttää lakiin erillinen säännös kielellisistä oikeuksista sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluissa ja tulisiko tämä tehdä lain 32 §:ää muuttamalla vai lisäämällä kokonaan uusi säännös? Tällä hetkellä sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut on mainittu voimassa olevan lain perusteluissa, mutta käytännössä kielelliset oikeudet toteutuvat sosiaali- ja terveydenhuollossa huonosti. / Galggašiigo láhkii biddjot sierra mearrádus sosiála- ja dearvvašvuodábálvalusaide guoski gielalaš rivttiin ja berrešiigo dán dahkat nu, ahte nuppástuhtá lága 32 paragráfa vai lasihuvvogo ollásit odđa njuolggadus? Dál sosiála- ja dearvvašvuodábálvalusat leat namuhuvvon fámus leahkki lága vuođuštusain, muhto geamádagas gielalaš rievttit ollašuvvet hejot sosiála- ja dearvvasvuodafuolahusas. / Kolgáččij-uv laahân siskálmittid sierâ njuolggadus kielâlijn vuoigâdvuođâin sosiaal- já tiervâsvuođâhuolâttâspalvâlusâin já kolgáččij-uv tom toohâđ nuuvt, ete muttoo laahâ 32 § vâi nuuvt ete lasettuvoo ollásávt uđđâ njuolggadus? Tääi sosiaal- já tiervâsvuođâhuolâttâspalvâlusah láá mainâšum vyeimist orroo laavâ vuáđustâsâin, mutâ keevâtlávt kielâliih vuoigâdvuođah olášuveh sosiaal- já tiervâsvuođâhuolâttâsâst hyeneeht. / Le'čči-a máinn sii'skeed lækka jee'rab šiöttâlm kiöl'laž vuõiggâdvuođin sosiaal- da tiõrvâsvuođtkääžkõõžžin da õõlgči-a tát tuejjeed láá'jj 32 § muu'ttee'l avi lâá'zztee'l obbnes odđ šiöttâlm? Tán poodd sosiaal- da tiõrvâsvuođtkääžkõõžž lie peäggum viõggâst áárrai láá'jj vuáđtee'lmin, leša tuõttjie'llmest kiöl'laž vuõiggâdvuođ teáuddje sosiaal- da tiõrvâsvuođthuõlâst hue'neld.

Saamen kielilakiin tulisi lisätä erillinen säännös kielellisistä oikeuksista sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluissa.

Onko esityksessä otettu riittävästi ja tarpeeksi kattavasti huomioon meneillään oleva maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistus ja sen tuomat muutokset? / Leatgo evttohusas váldon doarvái vuhtii jođus leahkki eanagotte- ja sosiála- ja dearvvašvuodafuolahusa ordnenodástus ja nuppástusah, maid dat mielddisbukta? / Láá-uv oovdânyehtimist valdum nokko já tuárvi luávden vuotân joođoost orroo eennâmkodde- já sosiaal- já tiervâsvuođâhuolâttâs ornimuđâsmittem já ton pyehtim nubástusah? / Lie-go čuá'jtöözžâst valddum ri'jtteeninalla lokku jáá'ttmen áárrai mäddká'dd- da sosiaal- da tiõrvâsvuođthuõl já'rjstemoođõõžž da tõn pu'httem muttâž? Kätt-a čuá'jtõs nokk puârast jáá'ttmen áárrai mäddká'dd- da sosiaal- da tiõrvâsvuođthuõl já'rjstemoođõõžž da tõn pu'httem muttsid?

Saamen kielilain uudistus ei yksinään riitä turvaamaan saamelaisten kielellisten oikeuksien tosiasiallista toteutumista sosiaali- ja terveystalvueluissa ja muissa maakunnan palveluissa, vaan näiden oikeuksien toteutumiseksi tarvitaan monipuolisia toimenpiteitä.

Uudistuksen riittävyteen vaikuttavat itse lain kirjausten lisäksi myös kääntämis- ja tulkkauksipalveluiden saatavuus ja viranomaisten saamen kielten taito.

Onko esityksessä huomioitu oikein viittaukset muuhun lainsäädäntöön? / Leatgo evttohusas váldon riehta vuhtii čujuhusat, mainna čujuhuvvo eará lahkamearrádusaide? / Láá-uv oovdânpyehtimist valdum vuotân olmânáál čujottâsah eres lahâaasâtmân? / Lie-go čuä'jtözzâst valddum puârast lokku vi'jttjöözz jee'res lää'jjseâttmööžž árra?

Saamen kielilain tulisi olla nykyistä selkeämmin velvoittava myös muussa lainsäädännössä, esimerkiksi kuntalaissa ja uudessa maakuntalaissa, laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä niiden yhteisessä voimaanpanolaissa, sekä saamelaisten kotiseutualueella toimivien ja palveluja tuottavien organisaatioiden, esimerkiksi Metsähallituksen, rajavalvonnan ja Tullin osalta.

Torikka Kari

Lapin aluehallintovirasto - Opetus- ja kulttuuritoimen vastuualue